

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDARBEJDET AF

HARALD WEITEMEYER

III. BIND

SORØ AMT · PRÆSTØ AMT
BORNHOLMS AMT

KØBENHAVN 1921

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

INDHOLD AF TREDIE BIND

	Pag.
SORØ AMT	1—258
Købstæder: Korsør p. 71. — Ringsted p. 34. — Skælskør p. 86. — Slagelse p. 53. — Sorø p. 6.	
Herreder: Alsted p. 97. — Ringsted p. 121. — Slagelse p. 160. — Vester- Flakkebjærg p. 193. — Øster-Flakkebjærg p. 223.	
Sogne (og Landkommuner):	
Agersø (egen Komm.)	220
Allindemagle (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	127
Alsted (Alsted-Kirke-Fjenneslev Komm.)	130
Benløse (egen Komm.)	123
Bjernede (Slaglille-Bjernede Komm.)	109
Boeslunde (egen Komm.)	186
Braaby, se Vester- og Øster-Broby.	
Bringstrup (Bringstrup-Sigersted Komm.)	125
Bromme (egen Komm.)	114
Eggeslevmagle (egen Komm.)	194
Faarstrup (Skørpinge-Faarstrup Komm.)	199
Farendløse [Farringløse] (Nordrup-Fa- rendløse Komm.)	140
Flakkebjærg (Høve-Flakkebjærg Komm.)	198
Fodby (egen Komm.)	243
Freerslev (Haslev-Freerslev Komm.)	154
Fuglebjærg (Krummerup-Fuglebjærg Komm.)	227
Fyrendal [Fuirendal] (Kvislemark-Fyren- dal Komm.)	239
Førslev (egen Komm.)	229
Gerlev (Lundforlund-Gerlev Komm.)	180
Gimlinge (egen Komm.)	203
Gudum (egen Komm.)	173
Gunderslev (egen Komm.)	232
Gyrstinge (egen Komm.)	116
Haarslev (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	204
Halagerlille (Tystrup-Halagerlille Komm.)	225
Haraldsted (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	127
Haslev (Haslev-Freerslev Komm.)	148
Hejninge (egen Komm.)	169
Hemmeshøj (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	185
Herlufsholm (egen Komm.)	246
Holsteinborg (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Hyllested (egen Komm.)	206
Hyllinge (egen Komm.)	237
Høm (Vetterslev-Høm Komm.)	142
Høve (Høve-Flakkebjærg Komm.)	197
Jystrup (Jystrup-Valsølille Komm.)	132
Karrebæk (egen Komm.)	241
Kindertofte (egen Komm.)	175
Kirke-Fjenneslev (Alsted-Kirke-Fjennes- Komm.)	104
Kirke-Flinterup (egen Komm.)	117
Kirkerup (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	201
Kirke-Stillinge (egen Komm.)	181
Krummerup (Krummerup-Fuglebjærg Komm.)	226
Kvislemark (Kvislemark-Fyrendal Komm.)	238
Kværkeby (egen Komm.)	137
Lundforlund (Lundforlund-Gerlev Komm.)	179
Lynge (egen Komm.)	100
Magleby (egen Komm.)	217
Marvede (egen Komm.)	236

	Pag.		Pag.
Munke-Bjærgby (egen Komm.).....	113	Sørbymagle (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	200
Nordrup (Nordrup-Farendløse Komm.)..	138	Taarnborg (egen Komm.).....	189
Nordrup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	171	Teestrup (egen Komm.)	159
Omø (egen Komm.)	222	Terslev (egen Komm.)	146
Ottestrup (Sorterup-Ottestrup Komm.)	174	Ting-Jellinge (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	205
Pedersborg (egen Komm.)	97	Tjæreby (egen Komm.)	213
Ringsted Landsogn (egen Komm.)....	121	Tystrup [Tjustrup] (Tystrup-Halagerlille Komm.)	224
Sigersted (Bringsstrup-Sigersted Komm.)	126	Vallensved (egen Komm.)	235
Skt. Mikkel's Landsogn (egen Komm.)..	168	Valsøllille (Jystrup-Valsøllille Komm.)..	133
Skt. Peders Landsogn (egen Komm.)..	161	Vemmelev (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	184
Slaglille (Slaglille-Bjærnede Komm.)... 108		Venslev (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Skørpinge (Skørpinge-Faarstrup Komm.)	198	Vester-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	101
Slots-Bjærgby (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	177	Vetterslev (Vetterslev-Høm Komm.)... 141	
Sludstrup (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	178	Vigersted (egen Komm.).....	134
Sneslev (egen Komm.)	144	Øde-Førslev (egen Komm.).....	143
Sorterup (Sorterup-Ottestrup Komm.)..	173	Ørslev (egen Komm.).....	147
Stenmagle (egen Komm.)	119	Ørslev (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	210
Sønder-Bjærg (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	212	Øster-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	155
Sønderup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	170		

PRÆSTØ AMT ..... 259—518

Købstæder: Næstved p. 282. — Præstø p. 264. — Stege p. 324. — Store-Heddinge p. 274. — Vordingborg p. 305.

Herreder: Baarse p. 459. — Bjæverskov p. 337. — Fakse p. 383. — Hammer p. 433. — Mønbo p. 491. — Stevn's p. 359. — Tybjerg p. 410.

Sogne (og Landkommuner):

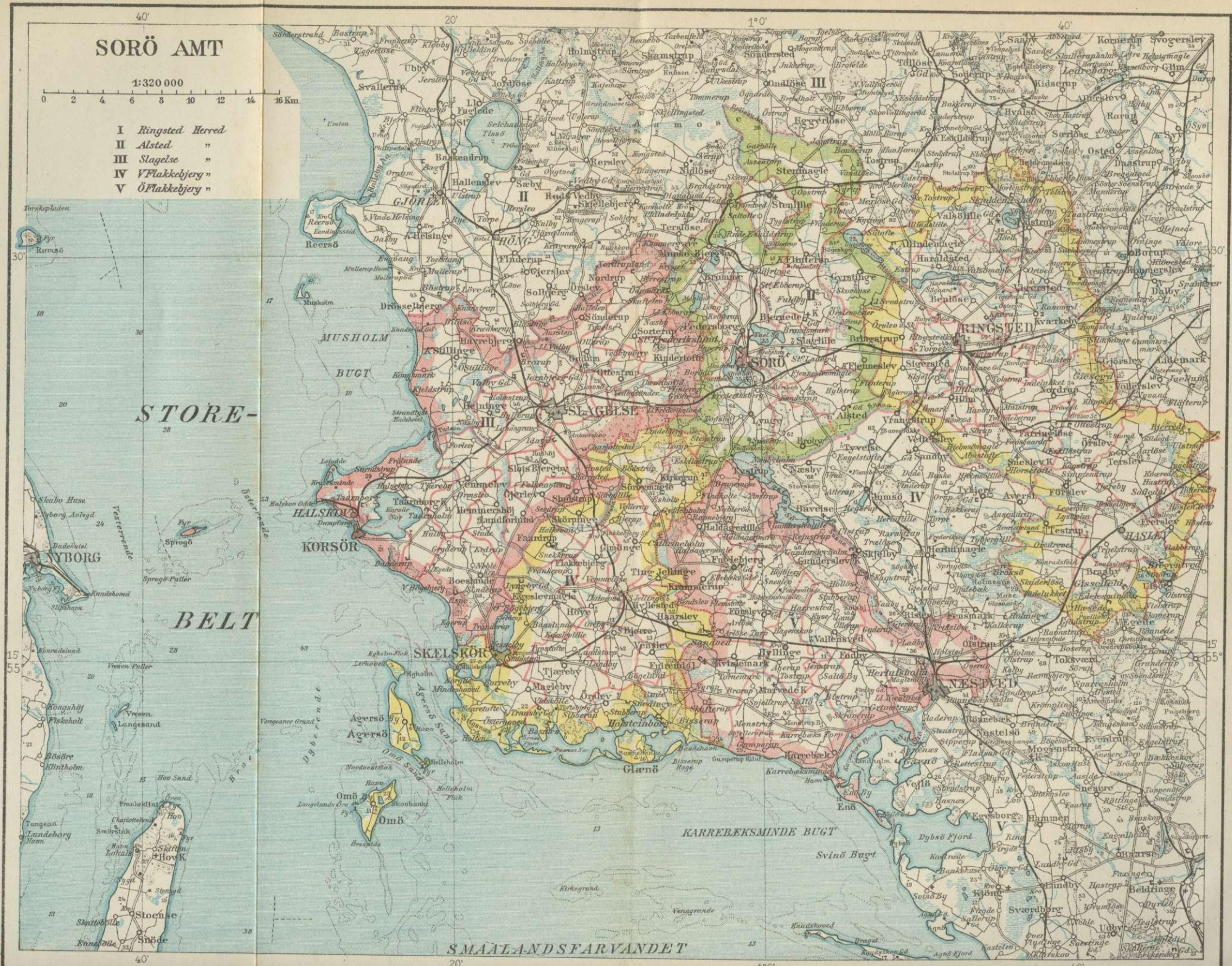
Allerslev (egen Komm.)	474	Gørslev (Vollerslev-Gørslev Komm.) ..	343
Alslev (egen Komm.)	387	Haarlev (Haarlev-Himlingøje Komm.)..	354
Aversi (egen Komm.)	412	Hammer (egen Komm.)	449
Baarse (egen Komm.)	467	Havnelev (egen Komm.).....	381
Bavelse (Glumsø-Bavelse Komm.)	424	Hellested (egen Komm.).....	373
Beldringe (egen Komm.).....	469	Hellevmagle [Herlufmagle] (egen Komm.)	416
Bjæverskov (egen Komm.)	341	Herføgle [Herfølge] (egen Komm.)....	344
Bogø (egen Komm.)	517	Himlingøje (Haarlev-Himlingøje Komm.)	356
Borre (egen Komm.).....	502	Holme-Olstrup (egen Komm.)	439
Dalby, se Sønder-Dalby.		Holtug (egen Komm.).....	366
Damsholte (egen Komm.)	510	Hylleholt (egen Komm.).....	397
Elmelunde (egen Komm.).....	500	Højerup (egen Komm.).....	361
Endeslev (Endeslev-Vraaby Komm.)... 357		Jungshoved (egen Komm.).....	472
Everdrup (egen Komm.).....	462	Kalvehave [Kallehave] (egen Komm.) .	483
Fakse (egen Komm.).....	393	Karise (egen Komm.)	383
Faneffjord (egen Komm.)	513	Kastrup (egen Komm.)	456
Fensmark (Fensmark-Rislev Komm.) ..	419	Keldby (egen Komm.)	497
Frøslev (egen Komm.)	378	Kongsted (egen Komm.).....	398
Glumsø (Glumsø-Bavelse Komm.)	423	Køng (egen Komm.)	452

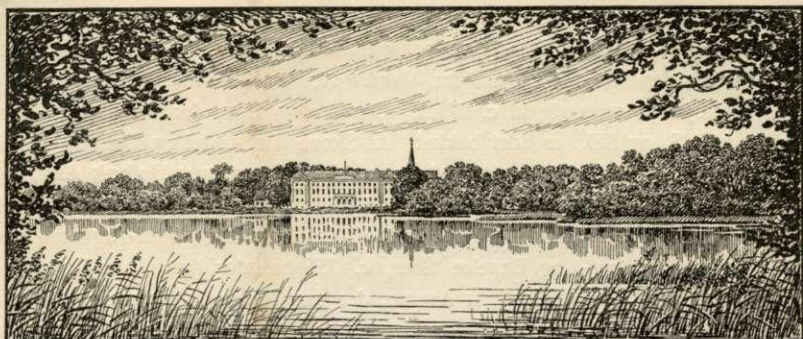
SORÖ AMT

1:320 000

0 2 4 6 8 10 12 14 16 Km

- I Ringsted Herred
- II Alsted "
- III Slagelse "
- IV VFlakkebjerg "
- V ØFlakkebjerg "

SORØ AMT.

Grænser, Omraade, Størrelse. Amtet bestaar af den sydvestl. Del af Sjælland, Øerne Sprogø, Agersø og Omø med Egholm i Store-Bælt samt nogle mindre Øer og Holme i Vordingborg Bugt, deribl. Glænø. Amtet grænser mod N. til Holbæk Amt, hvorfra det for en Del skilles ved Aamose og Tude Aaer, mod V. til Store-Bælt, mod S. til Vordingborg Bugt eller Smaalandsbugt, mod SØ. og Ø. til Præstø Amt, der mod SØ. danner en dyb Indskæring i Sorø Amt og her for det meste har Susaa til Grænse, og til Kbhvns. Amt. Mod V. udsender Amtet Halvøen Halsskov Odde, der mod S. begrænses af Korsør Nor; længere mod S. paa Vestkysten er Indskæringen Skælskør Nor, der afgrænser Sjællands sydvestligste Halvø Stignæs. Ogsaa Sydkysten har flere betydeligere Indskæringer, saaledes Basnæs Nor og Holsteinborg Nor, inden for Glænø, og endelig skærer Karrebæk Fjord ind paa Amtets Sydøstgrænse. Størrelsen er 1442,6 km², det tredjestørste af Sjællands Amter (efter Holbæk og Præstø Amter); af det samlede Areal udgør Købstæderne 37,6 km². Vandarealerne, som er medregnede, udgør c. 28,5 km².

Geologiske Forhold. I den nordl. Del af Amtet, omtr. N. for en Linje Ø.-V. gennem Korsør, hviler Istids-Jordlagene paa paleocæne Aflejringer, i den sydl. Del paa det Nyere Kridt. Istids-Jordlagene er overvejende Moræneler, men navnlig N. og S. for Sorø findes dog Omraader med overvejende Sand og Grus. De vigtigste Randmoræner strækker sig Ø. om Korsør Nor og Skælskør Nor og videre mod SØ., mellem Næstved og Fuglebjerg, V. om Sorø Sø og mellem Haslev og Giesegaard. Gamle Smeltevandsdale viser, at den nordøstl. Del af Susaa og den østl. Del af Tude Aa oprindl. har haft Afløb gennem den østl. Del af Halleby Aa og Bregninge Aa til Sejerø Bugt.

Overfladen. Den største Del af Amtet har en ujævn og meget bakket Overflade, kun de vestl. og sydl. Dele er mere jævne og lavtliggende, De højeste Partier ligger i Amtets nordøstl. Hjørne, hvor Sjællands højeste Punkt, Gyldenløves Høj, 126,2 m, findes. Fra dette Højdeparti udgaar Sjællands sydvestligste Hovedvandskel, der i store Bugtninger og med meget vekslende Højder (dets højeste Parti ligger mel. Sorø og Slagelse, med Punkter paa indtil 85 m) kan for-

følges gennem Amtet, indtil det taber sig ude paa Stignæs. Skraaningen fra dette Vandskel ned mod Store-Bælt er som nævnt ikke meget bakket, naar undtages et Højparti, der udgaar fra Vandskellet mod V. henad til Slagelse, og hvor Etterbjærg hæver sig til c. 97 m. Ogsaa den Egn, der skraaner fra Vandskellet mod S. og SØ., er lidet bakket. Af Skove har Amtet en Del, især i Midten, mod Ø. og mod NØ., og staar i denne Hens. langt over Holbæk Amt, ligesom ogsaa over Kbhvns. Amt. Af Søerne, hvoraf der er en Del, særlig i Ringsted og Alsted Hrd., nævnes Valsøllille-, Lange-, Gyrstinge-, Tuel- og Sorø Søer; de største er Tystrup- og Bavelse Søer, c. 755 ha, der ligger paa Grænsen af Præstø Amt (Tybjærg Hrd.). Af Aaerne, der paa den vestl. Skraaning søger ud til Store-Bælt, nævnes Næsby Aa, som dannes af den fra Holbæk Amt kommende Tude Aa, og Vorby Aa, der kommer fra SØ. og helt hører til Sorø Amt. Paa den sydl. Skraaning løber Saltø Aa, efter at have optaget Harrested Aa, ud i Karrebæk Fjord, hvortil ogsaa Sjællands største Vandløb, Susaa, som løber paa Amtets Grænse, søger.

M. H. t. Frugtbarheden svarer Amtet til Øernes Gnmst., idet der gaar c. 10 Td. Ld. paa 1 Td. Hrtk., svarende omtr. til Takst 12,4.

Arealets Udnyttelse. Det besaaede Areal udgjorde ¹⁵/₇ 1912 70,571 ha (deraf Hvede 5308, Rug 8104, Byg 16,394, Havre 14,172, Blands. til Modenhed 11,743, Kartofler 1117, Foderroer 10,370, Sukkerroer 1159, til Frøavl 1720), Brakarealerne udgjorde 12,825 ha, Grønfoder- og Græsningsar. 36,237 (heraf til Grønfoder 1437, Kløver- og Græsmark til Høslæt 12,212, til Afgræsning 14,456, vedvarende Græs 1576, Lucerne 708, Eng 4540, Kærjorder og Fælleder 1306), Haver, Hegn o. l. 2756, Tørvemoser 1782, Skove og Plantager 15,364, Veje, Byggegr. m. v. 5091, Heder, Flyvesandsstrækn. og andre ubenyttede Arealer 604. Det ses heraf, at Hvededyrkning er temmelig udbredt i dette Amt i Sammenligning med Øernes andre Amter. Ogsaa Byg- og Blandsædarealet er betydeligt, hvorimod Dyrkningen af Kartofler er mindre end i de fleste andre Amter paa Øerne. I øvrigt viser Tallene for Arealets Benyttelse ikke særlig afvigende Forhold fra Gennemsnittet af Øernes Amter.

Det hele Ager og Engs Hartkorn, sammenlagt med det halverede Skovskyldsh. (553 Td) udgjorde ¹/₁ 1905 24,011 Td., deraf var Købstædernes Jord ansat til 585, Landdistrikternes til 23,426 Td. Hartkornet i Landdistrikterne fordelte sig saaledes, at der fandtes 135 større Landbrug (12 Td. H. og derover) med i alt 4692 Td. H., 3668 Bøndergaarde (1-12 Td. H.) med 16,133 Td., 7730 Huse med 2146 Td. H. og 1630 jordløse Huse. I Finansaarene 1901-18 oprettedes i Amtet 403 Statshusmandsbrug; Statskassens Udlaan til disse udgør 2,050,542 Kr.

Ved Vurderingen til Ejendomsskyld 1916 udgjorde den saml. Vurderingssum 287,8 Mill. Kr., deraf i Købstæderne 58,4, i Landdistrikterne 229,4 Mill. Kr. Den samlede Jordværdi udgjorde 1916 148,1 Mill. Kr., deraf i Købstæderne 15,5 og i Landdistrikterne 132,6 Mill. Kr.

Husdyrhold. Der fandtes ¹⁵/₇ 1919 26,372 Heste (1914: 27,056), 96,468 Stk. Hornkvæg (112,700), heraf 53,153 Køer (66,860), 3027 Geder (3248), 7211 Faar (4778) og 41,165 Svin (150,866). Antallet af Kreaturer er forholdsvis stort i Sorø

Amt, særlig Hornkvægholdet. Faareholdet er forholdsvis lille, men har under Krigen været i ret stærk Vækst. Af Hingstene tilhører Størstedelen lettere Racer, blandt hvilke Frederiksborgracen er stærkest repræsenteret. Af Tyrene tilhører langt det overvejende Antal den røde danske Mælkerace. Fjerkræavl en er ret betydelig. Der fandtes 1919 c. 277,000 Høns (1914: 434,000) og 328,000 Kyllinger (397,000). Desuden fandtes 1914 c. 3200 Kalkuner, 57,000 Ænder og 3800 Gæs. Af Kaniner fandtes 2400, af Bistader 4200.

Befolkning. Amtet havde $\frac{1}{2}$ 1916 107,235 Indb. (1769: 37,308, 1801: 43,521, 1850: 70,871, 1901: 94,422), heraf havde Købstæderne 31,315 el. 29,2% (1801: 4927 el. 11,4%, 1850: 9245 el. 13,0%, 1901: 23,074 el. 24,4%) og Landdistrikterne 75,920. Befolkningstætheden i Landdistrikterne er noget mindre end for Øerne i Gnmst., idet der kun kommer c. 53 Indb. pr. km². Efter Erhverv fordelte Befolkningen 1911 sig i flg. Grupper: 4176 levede af immateriel Virksomhed, 42,518 af Landbrug, 775 af Gartneri, 1190 af Skovbrug, 1043 af Fiskeri, 8582 af Handel og Pengeomsætn., 23,275 af Haandv. og Industri, 6812 af Transportvirksomhed, 6297 var Tyende o. l., 3519 levede af deres Midler, 2581 væsentligst af offtl. Understøttelse, 1542 var uden opgivet Erhverv.

Finanser. Amtskommunens finansielle Forhold 19^{13/14}: Udskrivningen paa Amtsraads-kredsens Hrtk. udgjorde 231,646, Ejendomsskylden 156,401, Bidr. fra Købstæderne 3875, Indtægt af Aktiver 4577 Kr.; af Udgiftsposterne var de væsentligste: Rets- og Politivæs. 58,545, Medicinalvæs. 107,461, Vejvæs. 184,066, Fattigvæs. (herunder Tilskud til Amtsfattiggassen) 16,025, Bidr. til Amtsskolefonden 29,248, Udskrivningsbeløbet var 9 Kr. 90 Ø. pr. Td. H. Amtsrepartitionsfonden ejede $\frac{21}{3}$ 1914 709,858 Kr., heraf 335,777 i faste Ejendomme, og skyldte 407,779 Kr. — M. H. t. Købstædernes finansielle Forhold henvises til Afsnittene om hver enkelt By. — For Sognekommunerne anføres flg.: Af de paalignede Skatter udgjorde Hartkornsskatten 19^{13/14} 370,749, Ejendomsskylden 250,623, Grundsk. 304, Opholdskommunesk. 505,388, Erhvervskommunesk. 18,365 og Aktieselskabssk. 2328 Kr. Af Indtægterne nævnes: Indtægt af Aktiver 63,838, Afgifter efter Næringsloven 3997, Afgift af Omsætningen med stærke Drikke 18,223, Forlystelsesafgift 2272 Kr., Naturalarbejde uden for Paa-ligningen var ansat til en Værdi af 29,321 Kr. Sognekommunernes væsentligste Udgifter var: Fattigvæs. 294,432, Alderdomsunderst. 220,314, Skolevæs. 307,621, Vejvæs. 166,954 Kr. Sognekommunerne ejede $\frac{21}{3}$ 1914 4,060,760 Kr., deraf 2,843,878 i faste Ejendomme, og skyldte 1,206,308 Kr. Under Sogneraadenes Bestyrelse stod Legater til et Beløb af 106,741 Kr.

Inddeling. Amtet bestaar af **Købstæderne** *Sorø, Ringsted, Slagelse, Korsør og Skælskør* og **Herrederne** *Alsted, Ringsted, Slagelse, Vester-Flakkebjerg og Øster-Flakkebjerg*. Amtets samtlige Landkommuner danner een Amtsraads-kreds. Amtsraadet har 13 valgte Medlemmer. Amtet har 65 Sognekommuner (inkl. Skælskør og Sorø Købstadlanddistrikter).

Amtet udgør en Del af 2. Landstingskreds. M. H. t. Valg til Folke-tinget danner det een Amtskreds med 4 Opstillingskredse.

I gejstl. Hens. hører Amtet under Sjællands Stift og indbefatter 3 Provstier: 1) Ringsted-Alsted Hrdrs. Provsti, der foruden Købstæderne Ringsted og Sorø indbefatter samtl. Sogne i disse Hrdr., samt Kindertofte i Slagelse Hrd., 2) Slagelse

Hrds. Provsti, der indbefatter Købstæderne Slagelse og Korsør og samtl. Sogne i Slagelse Hrd., undt. Kindertofte (se ovfr.), 3) Vester- og Øster-Flakkebjerg Hrds. Provsti, der foruden Skælskør Købstad omfatter samtl. Sogne i disse Hrdr., herunder hører ogsaa den Del af Herlufsholm Sogn (Sandstræde), der ligger i Præstø Amt.

Den største Del af Amtet henhører under flg. 4 Politikredse: 1) (Politikreds Nr. 11), Slagelse Kbst., Antvorskov Birk og Løve Hrd. (Slagelse), 2) (Nr. 12), Korsør Kbst. og Landjurisdiktion, Skælskør Kbst. og Vester-Flakkebjerg Hrd. samt Holsteinborg Birk (Skælskør)*), 3) (Nr. 13), Ringsted Kbst. og Hrd. samt Skjoldenæsholm og Svenstrup Birker, Sorø Kbst. og Birk samt Baroniet Holbergs Birk (Ringsted), 4) (Nr. 14) Næstved Kbst. og Tybjerg Hrd. samt Øster-Flakkebjerg Hrd. (Næstved); desuden hører de 6 Sogne af Ringsted Hrd.: Øde-Førslev, Terslev, Haslev, Freerslev, Ø.-Broby og Teestrup til (Politikreds Nr. 5) Køge Kbst. m. m.

I jurisdiktionel Hens. deles Amtet i flg. Underretskredse, 1) (Retskr. Nr. 15), Slagelse Kbst. med Antvorskov Birk (Slagelse), 2) (Nr. 16), Skælskør Kbst. og Vester-Flakkebjerg Hrd. med Korsør Kbst. og Landjurisdiktion samt Holsteinborg Birk**), med Hovedtingsted i Korsør og Bitingsted (for Skælskør Kbst. og Vester-Flakkebjerg Hrd.) i Skælskør, samt Bitingsted (for Holsteinborg Birk) i Rude, 3) (Nr. 18), Ringsted Kbst. og Hrd. samt Skjoldenæsholm og Svenstrup Birker (Ringsted), 4) (Nr. 19) Sorø Kbst. og Birk samt Baroniet Holbergs Birk (Sorø); under (Retskreds Nr. 21) Næstved Kbst. og Tybjerg Hrd. med Øster-Flakkebjerg Hrd. hører flg. Sogne af Øster-Flakkebjerg Hrd.: Fodby, Karrebæk og Herlufsholm med Tingsted i Næstved, samt Hyllinge, Vallensved, Krummerup, Fuglebjerg, Halagerlille, Gunderslev, Førslev og Tystrup med Tingsted i Førslev. De 6 Sogne af Ringsted Hrd., Øde-Førslev, Terslev, Haslev, Freerslev, Ø.-Broby og Teestrup hører til (Retskr. Nr. 17) Bregentved-Gisselfeld Birk.

Amtet hører til *Sydsjællandske Nævningekreds*.

Amtet udgør *Sorø Amtslægekreds*, der deles i 5 Lægekredse: 1) Sorø, 2) Ringsted, 3) Slagelse, 4) Korsør og 5) Herlufsholm Lægekreds. Amtslægen bor i Sorø. Amtet hører til 2. Udskrivningskreds. Det deles i 3 Skatte-kredse: 1) Sorø, 2) Slagelse og 3) Skælskør, samt 5 Skyldkredse: 1) Ringsted, 2) Sorø, 3) Slagelse, 4) Korsør og 5) Øster-Flakkebjerg.

M. H. t. Oppebørselen af Skatter danner Størstedelen af Amtet eet Amtstue-distrikt med Amtstue i Slagelse. Af den øvrige Del hører Ringsted Kbst. og Hrd. (undt. Kongsted By) til Roskilde Amtstue, Kongsted By i Kværkeby S. og Ydernæs By i Fodby S. til Præstø Amts sjællandske Amtstue.

Sorø Amt bestod fra 1660 af *Ringsted Amt*, der indbefattede Ringsted Hrd., *Sorø Amt*, der indbefattede Alsted Hrd., *Antvorskov Amt*, bestaaende af Vester- og Øster-Flakkebjerg Hrd., og *Korsør Amt*, bestaaende af Slagelse Hrd. Dele af V.- og Ø.-Flakkebjerg Hrdr. dannede dog 1664-70 et eget Amt, *Salto Amt*. Ringsted og Sorø Amter sammenlagdes 1748, og ved Res. af 4/8 1798 forenedes ogsaa de to andre Amter med

*) Som forkortet Betegnelse for denne Kreds anvendes i det flg.: Politikr. Skælskør Kbst. m. m.

**) Som forkortet Betegnelse for denne Kreds anvendes i det flg.: Retskr. Korsør Kbst. m. m.

dem, saa at det nuv. Sorø Amt opstod. Ved Res. af ¹⁸/₁₂ 1799 henlagdes Købstæderne Ringsted, Slagelse, Korsør og Skælskør under Amtet, medens Sorø Købstad vedblev at indtage en Særstilling indtil 1848.

Litt.: P. Duus, Sorø Amt, beskrevet efter Opfordr. af Landhusholdningsselskabet, Kbh. 1840. — Henr. Ussing, Stednavne i S. Amt, i Hist. Aarb. f. S. A. IV (1915). — Gunnar Knudsen, Hellige Kilder i S. Amt, i Hist. Aarb. for S. A. VII (1918).

De vigtigste Fortidsminder. Ikke meget foreligger til Oplysning om den ældre Stenalderes Bebyggelse af Amtet; derimod har den yngre Stenalder efterladt sig et stort Antal jordfaste Mindesmærker, ligesom ogsaa talrige Oldsagfund haves fra dette Kultursnit. Overmaade mange Langdysser, adskillige Runddysser og en Del Jættestuer, deribl. flere, som hører til de smukkeste og mest karakteristiske i deres Arter, kendes; men deres Forekomst er ret ulige i Amtets forskellige Dele. Visse Partier af Alsted Hrd. og nærmest tilgrænsende Stykke af Ø-Flakkebjerg Hrd., samt Vestsiden af Slagelse og V-Flakkebjerg Hrd. er rigest paa Stengrave; her har der øjensynlig dengang været Boplads af Betydning. Ogsaa af Gravhøje, som vel for største Delen tilhører Bronzealderen, kendes adskillige; men ogsaa disse er væsentligst begrænsede til visse Egne, og adskillige Steder er de i Sammenligning med Stengravene faa i Tal, saaledes i Alsted og V-Flakkebjerg Hrd. Fra Jernalderens forsk. Afsnit foreligger adskillige gode og karakteristiske Graviund.

Amtet omfatter to store Bygder, den ene i Ringstedegnen, den anden ude ved Kynten, adskilte ved et gammelt Skovbælte omkr. Sorø- og Tystrup-Bavelse Søer. Den ældste Bebyggelse er gaaet op langs Vandløbene: Tude Aa med dens Tilløb Vorby Aa og Susaa. Om disse gamle Tider taler endnu Tingstenene i Ringsted. Karakteristisk for Amtet er dets kirkelige Levninger, dels Rester af Klostrene, Antvorskov og Skovkloster, dels de middelalderlige Kirker, som i Skønhed og Ejendommelighed overgaar de andre sjæll. Amters. Bl. disse kan nævnes Sorø, Ringsted, Skt. Mikkel i Slagelse med tilh. Kirkelade, Bjernede, Fjenneslev, Slaglille og Boeslunde. Ogsaa Kalkmalerier som i Fjenneslev og Vigersted har mere end alm. Interesse. Af andre Levninger fra Middelalderen kan nævnes Kapellet i Haraldsted og det oftere fornyede „Hellig Anders Kors“ (Skt. Peders Lands.). Ved Siden af disse træder de verdslige Bygninger tilbage i anden Række, selv om Amtet ogsaa rummer adskillige Herregaarde fra Adels Stortid af betydelig Værdi. Fra Middelalderen er Fæstningstaarnet i Korsør bevaret, medens der kun er Rester tilbage af Pedersborg, Taarnborg og Taarnet paa Sprogø. Fra 16. Aarh. og 17. Aarhs. Begyndelse stammer Borreby (Magleby S.), Gisselfeld (Ø-Broby S.), Holsteinborg (H. S.), Fuirendal (F. S.) og Førlevgaard (Førlev S.), fra 18. Aarh. Gunderslevholm (Gunderslev S.) og Skjoldenæsholm (Valslille S.). Derimod har haarde Ildebrande gennem Tiderne berøvet Amtets Købstæder de fleste karakteristiske gamle Købmandsgaarde.